

A close-up photograph of a young child with dark, curly hair, looking upwards and to the right with a slight smile. The child is wearing a white long-sleeved shirt. The background is a soft, out-of-focus grey.

**BØRNS
VILKÅR**

En tryk start i børnehaven

Inspirationshæfte

“... hold op al den gratis viden, der ligger i at se det samspil, der er mellem barn og forældre, når de kommer her på besøg.”

/ Leder i aldersintegreret daginstitution

Tryghed er kernen, når alt er nyt

Det kan være overvældende at være den yngste i en stor flok, hvor man ikke kender de nye voksne, og man pludselig skal kunne en masse på egen hånd. Det kræver tid, ro og nærvær at opbygge trygge relationer til de voksne i børnehaven. Voksne, der giver barnet oplevelsen af at være i sikkerhed og blive forstået og hjulpet, når noget er for svært at klare selv.

Selvom de fleste danske småbørn har erfaring med dagtilbudslivet, når de starter i børnehaven, så er denne overgang stadig en stor omvæltning for de fleste børn og deres forældre. Barnet forlader velkendte omgivelser, nære voksne og gode legekammerater og skal finde sig til rette i en helt anden hverdag, hvor det meste er nyt.

Dette hæfte er til dig, der er leder, pædagog eller på anden vis arbejder i og med dagtilbud.

Her kan du finde inspiration til, hvad I kan gøre for at skabe tryghed for det nye barn og dets forældre, og hvordan I kan organisere overgangen til børnehaven med fokus på tryghed og omsorg.

God fornøjelse!

“Det er ikke barnet, der skal acceptere, at nu kommer der nye voksne. Det er os, der skal gøre alt, hvad vi kan, for at barnet får et kendskab til os, så det tør knytte sig. Så får det en fornemmelse af, at her er en voksen, som vil mig”

/ Leder i aldersintegreret daginstitution

En sikker base i børnehaven

Overgangen til børnehaven er et stort skift for de fleste børn. Den består ikke kun af en afsked med kendte omgivelser, venner og voksne – den markerer også et skift, hvor barnet går fra at være “ekspert” til “begynder” i en ny social kontekst.

Nogle børn glæder sig til alle de nye muligheder, mens andre har brug for mere tid til at vænne sig til hverdagen i børnehaven. Nogle børn vil måske reagere på overgangen med store følelser, ved at være kedede af det eller mere frustrerede. Det er en helt naturlig reaktion på den forandring, som barnet oplever.

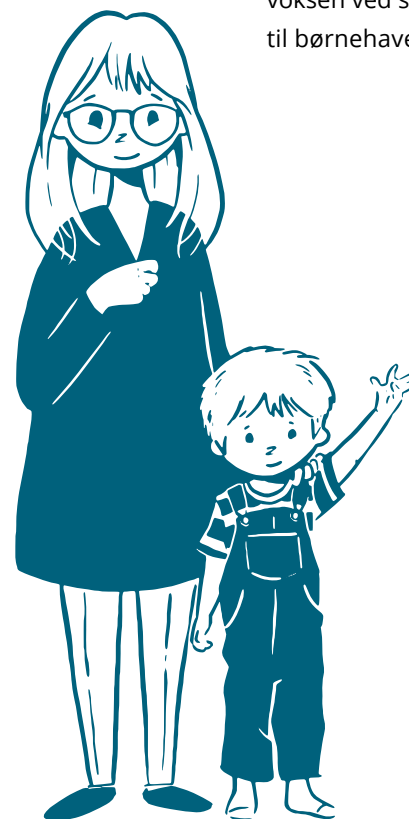
Uanset hvordan barnet reagerer på overgangen til børnehaven, så er det fælles for alle børn, at de har brug for at føle sig trygge, før de kan udvikle sig, lege og lære. Og selvom barnet ofte har erfaringer med dagtilbudslivet, når det skal starte i børnehaven, så har det stadig brug for at finde ud af “hvem her ser og passer på mig”?

Kort sagt har barnet brug for at finde en sikker base hos mindst én af de nye voksne i børnehaven. Det er afgørende for, at barnet kan komme til at trives i den nye kontekst. Og det tager tid at opbygge den tryghed, der skal til for, at barnet tør udforske alt det nye i børnehaven.

Sådan kan I skabe tryghed for barnet i opstarten

Der er flere veje til, hvordan I kan organisere overgangen til børnehaven med fokus på omsorg og tryghed.

Flere forbesøg forbereder barnet. En måde at skabe mere tryghed for barnet i overgangen til børnehaven er at lade barnet komme på besøg på den nye stue flere gange – gerne med en velkendt voksen ved sin side. Sådan bliver barnet introduceret til børnehaven på en tryk måde, samtidig med at I, de nye voksne, langsomt lærer barnet at kende. Hvis barnet skal starte samtidig med andre børn, så lad dem komme på besøg sammen. Tag det samme legetøj frem, eller syng de samme sange de første par gange, barnet kommer på besøg. Det skaber genkendelighed og tryghed.

Når et nyt barn skal starte, så undersøg, om det har mulighed for at komme på besøg sammen med en nær voksen fra vuggestuen eller dagplejen. Alternativt kan I aftale med barnets forældre, at de kan komme på et eller flere besøg på den nye stue i tiden op til børnehavestarten. Lad også forældrene vide, at de kan bruge børnehavens legeplads i weekenden, hvis det er en mulighed. På den måde vænner barnet sig langsomt til de nye omgivelser.

Særlige genstande kan skabe tryghed.

Særlige ting eller genstande kan være med til at skabe tryghed i overgangen til børnehaven. F.eks. hvis der er en plads med barnets navn på, når det starter i børnehaven, eller hvis der hænger en tegning, som barnet har lavet, på den nye stue. Det kan også skabe tryghed, hvis barnet medbringer en velkendt ting hjemmefra, f.eks. en bamse eller bog som de nye voksne kan læse eller spørge ind til. Det gør, at barnet føler sig set og genkendt i alt det nye.

Tilpas opstarten til barnets behov. For nogle børn kan overgangen til børnehaven være svær. Det kan være, at barnet savner sine forældre, gode legekammerater eller velkendte voksne fra vuggestuen eller dagplejen. Her er det vigtigt, at både barnet og dets forældre oplever, at I tager hånd om barnets følelser og tilpasser opstarten til deres behov.

Tal med forældrene om, hvad I sammen kan gøre for at skabe mere tryghed for barnet i den første tid. Måske skal barnet have flere kortere dage, eller måske skal forældrene sætte et par ekstra dage af til at være med i børnehaven? Kan det skabe mere tryghed, hvis barnet kun møder den samme lille gruppe af børn og voksne i den første tid?

“Vores ældste vuggestuebørn sover sammen med de yngste børnehavebørn, og det er jo også for at præsentere dem for en overgang, som så pludselig ikke bliver så brat, fordi de skal sove fuldstændig det samme sted, som de plejede at sove, med de samme som de plejede at sove sammen med.”

/ Leder i aldersintegreret daginstitution

Involverede forældre skaber tryghed hos barnet

“... hvis forældrene de er trygge, så bliver børnene det også, men hvis vi ikke er trygge og sikre i det, vi gør, så oplever børnene igen det der med en utryg voksen – ”hvad er det, du vil med mig, og hvad skal du med mig?”

/ Pædagog i aldersintegreret daginstitution

At starte i børnehave kan være en stor omvæltning for både børn og forældre. Forældrenes tryghed er vigtig, fordi den smitter af på barnet. De er barnets sikre base, indtil det er blevet tryk ved én eller flere af de voksne i børnehaven.

På samme tid kan nogle børn have svært ved at finde sig til rette på det nye sted og kan have brug for at have mor eller far med sig som den sikre base. Derfor kan det være, at forældrene skal være mere til stede i den første tid, og at I og forældrene skal finde frem til nogle faste, trygge rutiner, der virker for barnet.

“Nu har jeg jo været pædagog helt tilbage i 98 eller sådan noget, og der tror jeg da også, at vi tænkte, at jo før vi kunne få de der forældre ud, jo bedre – så vi kan lære barnet at kende. Fordi, det at forælderen er her, det er forstyrrende for, at barnet kan knytte an til os. Så jeg skulle da også selv træde over et eller andet og sige, jamen hvad er det i det her, der forstyrrer mig? Indtil jeg fandt ud af, hold op al den gratis viden der ligger i at se det samspil, der er mellem barn og forældre, når de kommer her på besøg. Det betyder, at jeg har en forhåndsviden om, hvordan forældrene trøster, hvordan forældrene hjælper barnet, hvordan forældrene irettesætter barnet og alt muligt andet. Og den viden er jo afgørende vigtig.”

/ Leder i aldersintegreret daginstitution

Sådan kan I samarbejde med forældrene om en tryk opstart

Et tæt samarbejde med barnets forældre kan lette overgangen til børnehaven og skabe større tryghed – og det kan give god mening at begynde dialogen, allerede inden barnet starter.

Inden barnet starter: Involvér forældrene i opstarten. Trygge forældre giver trygge børn, og mange forældre vil gerne involveres i opstarten. Invitér derfor barnets forældre ind til et formøde, eller gør det muligt for dem at møde de nye voksne, inden barnet starter i børnehaven. Lad forældrene vide, hvad I forventer af dem, og spørg ind til, hvilke forventninger de har til jer og barnets første tid i børnehaven.

Når barnet er startet: Lad forældrene være med den første tid. Det tager tid for børn at vænne sig til de nye voksne og omgivelser i børnehaven. Nogle børn kan have behov for at have deres forældre med sig for at finde tryghed i den første tid. Lad derfor forældrene vide, at de er velkomne til at være med i børnehaven, indtil deres barn er blevet tryk ved mindst én af de nye voksne på stuen. Prioritér den daglige dialog, hvor I sammen får talt om, hvordan dagen er gået, og hvad, I tænker, skal ske den følgende dag.

Den første tid uden forældre: Skab faste rutiner i opstarten. Det kan skabe tryghed og forudsigelighed, hvis forældrene i den første tid fastholder velkendte rutiner for aflevering om morgenen. F.eks. at det er den samme forælder, der afleverer, eller at barnet vinker farvel med den samme voksen det samme sted hver morgen. Hvis barnets trykke voksne møder på forskellige tidspunkter, så aftal med forældrene, hvornår det giver bedst mening, at de afleverer barnet.

En del af børnefællesskabet

Venskaber med andre børn er noget af det, der har allerstørst betydning for børnehavebørns trivsel – hvis man spørger børnene selv. Det vidner om, at det at være en del af børnehavens fællesskaber er noget af det, der fylder allermest hos de fleste børn.

Men vi ved også, at børns trygge relationer til voksne er en forudsætning for, at børn tør kaste sig ud i at opsøge og lege med andre børn. Der er altså en større chance for, at barnet bliver en del af børnehavens fællesskaber, hvis det har en tryk tilknytning til de voksne.

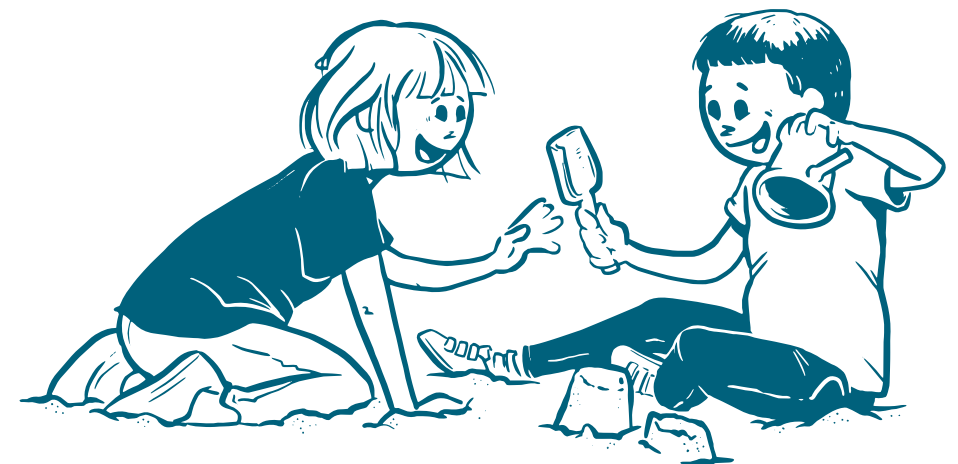
Når et barn starter i børnehaven, kan mødet med de nye omgivelser, de nye voksne og ikke mindst de nye børn være temmelig overvældende. Dertil kan det være vanskeligt for nogle børn at blive en del af børnehavens allerede etablerede fællesskaber.

Det er ikke den voksnes opgave at få det nye barn "ind" i andres leg eller fællesskab, men den voksne kan være en sikker base, der støtter barnet i at udforske det sociale og danne relationer til de andre børn på stuen.

Sådan kan I hjælpe nye børn til at blive en del af børnefællesskabet

Børnefællesskabet er en stor del af barnets sociale liv og trivsel i børnehaven. Her er et par forslag til, hvordan I kan arbejde for, at det nye barn bliver en del af børnehavens fællesskaber.

Lad barnet starte i børnehaven med en mindst én anden. Hvis der er mulighed for det, så sørg for, at barnet starter i børnehaven sammen med en ven, som barnet kender fra vuggestuen eller dagplejen. Lad også de to børn følges ad, når de er på besøg i børnehaven inden opstarten. Det gør, at børnene skaber tryghed for hinanden, og at de er mindre alene i de nye omgivelser.

Giv barnet en "stor ven" på den nye stue.

Giv barnet en stor ven, som kan hjælpe det nye barn med at finde sig til rette i børnehaven. Den store ven kan f.eks. vise det nye barn rundt, sidde ved siden af det nye barn til samling eller holde det i hånden, når børnene er på tur. Det store barn skal ikke erstatte den voksne, men i stedet være en god ven for det nye barn.

Invitér andre børn ind. Er det nye barn mere tøvende i kontakten til de andre børn, så start en aktivitet som barnet er glad for – f.eks. at bygge noget på gulvet. Når barnet er blevet trygt ved dig, så invitér andre interesserede børn ind i aktiviteten. Brug børnenes navne i aktiviteten, og sæt ord på børnenes leg. Så bliver børnene mere bevidste om hinanden og det, de laver sammen.

"Vi tildeler barnet en større ven som kender børnehavens kultur, og så er de her børn med til at vise dem vejen (...). Hvor er det lige, man vasker hænder henne, og hvor skal du tisse og "du skal sidde her ved siden af mig og spise og sidde her, når vi holder samling", og når de kører i bussen op til udflytteren, så sidder de sammen. Så det der større barn har også et ansvar for at tage imod en lille ny ven. Og de små synes jo, det er helt fantastisk at få en af de store som en ven, og de store synes, det er ansvarsfuldt og sjovt at tage imod de nye."

/ Leder i aldersintegreret daginstitution

Tre veje til en tryk start i børnehaven

- 1. Skab genkendelighed før børnehavestart**

Lad barnet komme på flere forbesøg i børnehaven – gerne sammen med sine forældre, men det kan også være sammen med velkendte børn og nære voksne fra vuggestuen eller dagplejen. Det giver et lettere opstartsforløb, fordi barnet har haft god tid til at blive fortrolig med børnehavens omgivelser – men vigtigst af alt har barnet haft mulighed for at finde tryk i relationen til én eller flere af de nye voksne.
- 2. Involver forældrene tidligt**

Vejen til barnets tryk går ofte gennem forældrene. Hvis forældrene er tryk i opstarten, bliver det lettere for barnet at blive tryk. Inviter derfor forældrene til et formøde i god tid, inden barnet starter i børnehaven. Tal med forældrene om, hvordan I sammen kan skabe tryk for barnet i den første tid, og lad dem vide, at de er velkomne på stuen, hvis barnet har behov for, at de er der.

- 3. Hav blik for barnets sociale liv i opstarten**

Børnefællesskabet er en stor del af barnets sociale liv og trivsel i børnehaven. Derfor er det vigtigt at have øje for, hvordan I bedst hjælper det nye barn til at blive en del af børnehavens fællesskaber. Lad barnet starte sammen med andre velkendte børn fra vuggestuen eller dagplejen, hvis det er muligt. Det skaber gensidig tryk i alt det nye.

Husk på, at barnets relation til de nye voksne er en forudsætning for, at det tør kaste sig ud i at opsøge og lege med andre børn. Start derfor med at etablere en god kontakt og en tryk relation til barnet. Lav noget sjovt og rart sammen med barnet, og inviter så andre børn ind i en fælles leg. I kan også hjælpe det nye barn med at finde sig til rette i børnehaven ved at give barnet en "stor ven", når det starter.

Litteratur

Broström, S. (2019). *Overgange og sammenhænge i børns liv*. Akademisk Forlag.

Nielsen, T.K., Tiftikçi, N. & Larsen, M.S. (2013). Virkningsfulde tiltag i dagtilbud. Et systematisk review af reviews. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. IPU, Aarhus Universitet.

O'Farrelly, C., & Hennessy, E. (2014). Watching transitions unfold: a mixed-method study of transitions within early childhood care and education settings. *Early Years*, 34(4), 329-347.

Recchia, S. L., & Dvorakova, K. (2012). How three young toddlers transition from an infant to a toddler child care classroom: Exploring the influence of peer relationships, teacher expectations, and changing social contexts. *Early Education & Development*, 23(2), 181-201.

Recchia, S. L. (2012). Caregiver-child relationships as a context for continuity in child care. *Early Years*, 32(2), 143-157.

Kolofon

Tekst og redigering: Stinna Vestergaard, Julie Ellesøe Jespersen, Malene Angelo, Nanna Brixtofte Petersen og Marie Schmidt Appel

Layout: Lisa Torris

Illustrationer: Mads Ortmann og Lisa Torris

Billeder: Jeppe Carlsen og Colourbox

Udgivelsesår: 2022

Find inspiration til, hvordan I kan
tilrettelægge opstarten i jeres dagtilbud
på bornsvilkar.dk/dagtilbud